

FRYSKE AKADEMY TAALKUNDICH WURKFERBAN

Ljouwert, 6 oktober 2010

Oan de leden fan it Wurkferbân.

Achte leden,

It Taalkundich Wurkferbân organisearret dit jier foar de fjirde kear de *Dei fan de Fryske Taalkunde*, ornearre foar elkenien dy't direkt of yndirekt dwaande is mei de taalkunde fan it Frysk.

Wannear: freed 29 oktober 2010
Wêr: Fryske Akademy, It Aljemint, Doelestrjitte 2-4, Ljouwert
Tiid: 8.30 - 17.00 oere

De dei hat fan 't jier in wat oare opset as de foarige kearen. Troch it grutte tal lêzingen binne der foar it earst parallelsjes. Fierders is der in boekoanbieding, ek in nij elemint. En dan stiet it lêste part fan it programma, mei twa langere en algemien tagonklike lêzingen, yn it ramt fan *Oktober Kennismaand*.

Jimme wurde hjirby fan herten útnoege om de Taalkundedei by te wenjen. It programma en in gearfetting fan de lêzingen sitte hjirby.

Graach oant sjen op 29 oktober.

Willem Visser,
skriuwer Taalkundich Wurkferbân.

Mei it each op kofje/tee en de lunch wol ik elk dy't fan doel is om te kommen hjirby freegje om dat oan my troch te dwaan. Dat kin

oer de mail: wvisser@fryske-akademy.nl
oer de tillefoan: 058-2343037 (streekrjocht), 058-2131414 (algemien)
skriftlik: Fryske Akademy, Taalkundich Wurkferbân, Postbus 54, 8900 AB
Ljouwert

PROGRAMMA

8.30 YNRIN EN KOFJE

8.55 IEPENJEN

I: plenêre lêzing

yn seal 2 (de lange seal)

9.00-9.30 Anne Merkuur, Universiteit van Amsterdam
Conversie in het Fries

II: parallelsjes

A: yn seal 1 (de rûne seal)

B: yn seal 2 (de lange seal)

9.30-10.00-**A** John A. Foulks, Nordisches Institut, Fach Friesische Philologie, Christian-Albrechts-Universität, Kiel
The 2nd person singular in North Frisian modal verbs

9.30-10.00-**B** Truus de Vries, Masterstudint Frysk, Grins
De fersteanberens fan it Frysk foar Nederlânske dialektpraters

10.00-10.30-**A** Stefan Meckel, Nordisches Institut, Fach Friesische Philologie, Christian-Albrechts-Universität, Kiel
Entlehnung von Zahlwörtern im Friesischen

10.00-10.30-**B** Nanna Hilton and Charlotte Gooskens, Frisian Department/Scandinavian Department, University of Groningen
Attitudes towards Spoken Frisian in the Netherlands and Beyond

10.30-11.00 KOFJESKOFT

11.00-11.30-**A** Guus Kroonen, Universiteit Leiden
Van andern tot wirch – etymologische opmerkingen bij het Oudfries handwoordenboek

11.00-11.30-**B** Esther Hanssen^a, Eric Hoekstra^b en Arjen Versloot^b
a Centre for Language Studies, Radboud Universiteit Nijmegen
b Fryske Akademy-KNAW, Ljouwert/Leeuwarden
Regionale uitspraakvariatie van meervoudsuitgangen en tussenklanken in het Fries en het Nederlands

11.30-12.00-**A** Ben Hermans, Meertens Instituut-KNAW, Amsterdam
What does A-vowel and B-vowel mean, and what does it have to do with voicing?

11.30-12.00-**B** Bouke Slofstra, taalkundige, Grins
Treflike trefwurden

12.00-13.30 BOEKOANBIEDING EN LUNCH

III: plenêre lêzingen

yn seal 2 (de lange seal)

13.30-14.00 Jarich Hoekstra, Nordisches Institut, Fach Friesische Philologie, Christian-Albrechts-Universität, Kiel
'gâns' as kwantifisearjend ilemint yn it Frysk

14.00-14.30 Gertjan Postma, Meertens Instituut-KNAW, Amsterdam
Modifying the Hearer - The nature of the left periphery of main clauses in Frisian and Dutch

14.30-15.00 TEESKOFT

IV: OKTOBER KENNISMAAND

yn de grutte boppeseal

15.00-16.00 Marc van Oostendorp, Meertens Instituut-KNAW, Amsterdam en Universiteit Leiden
Dialectrenaissance, tien jaar later

16.00-17.00 Arjen Versloot, Fryske Akademy-KNAW, Ljouwert/Leeuwarden en Universiteit van Amsterdam
Fariaasje en feroaring

17.00 SLUTEN

The 2nd person singular in North Frisian modal verbs

John A. Foulks, Nordisches Institut, Fach Friesische Philologie, Christian-Albrechts-Universität, Kiel

The paradigms of the North Frisian modal verbs are strikingly irregular. They are unusual both from the perspective of the dialects' own inflectional systems as well as in light of the relatively straightforward paradigms that obtain in closely related languages. The modal verbs of all modern Germanic languages are largely identical with the morphological class of preterite-presents, and these have had special significance in the study of West Germanic strong verb morphology. The 2nd person singular indicative preterite of the strong verbs in West Germanic dialects ended in *-i/e*, not in *-t* as it did in Old Norse or Gothic. The source of this deviant form was debated for decades, but scholars have always cited *-t* in the West Germanic preterite-present inflectional paradigm as (negative) evidence of their particular analysis of the strong preterite. Consensus has arisen that the *-i/e* ending was a West Germanic innovation, and that its immediate source was the 2nd person subjunctive preterite, with which it also shared the stem vowel, e.g. Old English indicative singular *rās - rise - rās* 'rose' (subj. *rise*) vs. Old Norse *reis - reist - reis* (subj. *ris-*). The development is obscured in Old Frisian by the spread of the 2nd singular pers. ending *-st*. One paradigm that attests to this West Germanic morphological feature in recent North Frisian has already been adduced, e.g. Mooring *wus - wjarst - wus* 'was – were – was'. However, the striking thing about the modal/preterite-present verbs in North Frisian is that they too exhibit this kind of paradigmatic geometry, which historically was characteristic only of the West Germanic strong preterite. The 2nd singular often shows a different stem vowel than the 1st and 3rd persons singular, and/or the stem auslaut and personal ending defy expectation, e.g. Mooring *schal - schäät - schal*, Öömrang *skal - skel - skal* '(I, you, she) shall'. This talk focuses narrowly on the 2nd person singular across the North Frisian dialects and tries to account for the development of the special forms that obtain there.

Regionale uitspraakvariatie van meervoudsuitgangen en tussenklanken in het Fries en het Nederlands

Esther Hanssen^a, Eric Hoekstra^b en Arjen Versloot^b

^a Centre for Language Studies, Radboud Universiteit Nijmegen

^b Fryske Akademy-KNAW, Ljouwert/Leeuwarden

Het plurale suffix *-en* in nomina (*boeken*) en de tussenklank *en* in samenstellingen (*boekenkast*) hebben vaak dezelfde vorm in geschreven Nederlands. In het Fries daarentegen hebben beide morfologische categorieën vaak een verschillende vorm: het plurale suffix wordt geschreven met *en*, terwijl de tussenklank (*-s* en nul buiten beschouwing gelaten) uitsluitend wordt geschreven met *e* (*boeken - boekekast*). Een eerdere experimentele studie (Hanssen et al. 2010) laat een systematische relatie zien tussen de uitspraak van beide categorieën in het Nederlands: sprekers uit Friesland realiseren de plurale *-en* en de tussenklank "en" op dezelfde wijze wanneer zij Nederlands spreken. We hebben een vergelijkbare studie gedaan voor het Fries. In deze lezing presenteren we uitspraakgegevens van 55 sprekers uit twee regio's in Friesland (Buitenpost en Heerenveen), die hebben deelgenomen aan een plaatjesbenoemingstaak. De resultaten laten inderdaad een verschil zien tussen de uitspraak van de plurale *-en* en de tussenklank "en" in het Fries: Friezen realiseren

beide categorieën verschillend (tussenklanken als /ə/ en meervoudsuitgangen met /n/). Verder vinden we interessante regionale uitspraakverschillen tussen Heerenveen en Buitenpost. Op basis hiervan concluderen wij dat Friezen alleen een onderscheid maken tussen meervoudsuitgangen en tussenklanken wanneer zij Fries spreken, maar niet wanneer zij Nederlands spreken.

Literatuur

Hanssen, E., Banga, A., Neijt, A., & Schreuder, R. (2010). The similarity of plural endings and linking elements in regional speech variants of Dutch. Manuscript submitted for publication.

What does A-vowel and B-vowel mean, and what does it have to do with voicing?

Ben Hermans, Meertens Instituut-KNAW, Amsterdam

It has been observed for Frisian that vowels impose a requirement on the voicing quality of the immediately following consonant. Thus, de Haan (1999) distinguishes two sets of vowels: A-vowels and B-vowels, and he observes the following regularities:

- 1) If a continuant follows an A-vowel, then the continuant is voiced;
- 2) If a continuant follows a B-vowel, then the continuant is voiceless.

Two examples illustrating these regularities are:

- 1a) A-vowel: <krigel>
- 2b) B-vowel: <richel>

Obviously, it is an important question of how the distinction between A-vowels and B-vowels should be represented phonologically. The second question is why and how the relevant feature interacts with the voicing quality of the following continuant. In this talk I try to answer parts of these two questions, keeping a watchful eye at the exceptions that have been mentioned in the literature, in particular in Visser (2003).

A plausible feature with which the two vowel sets might be distinguished is the feature Lax, and its opposite (which, phonologically, is the absence of Lax). Most vowels of the A-set are phonetically tense and are therefore characterized, phonologically, by the absence of Lax. Only two vowels in the A-set are Lax, namely [E:] and [O:]. Both these vowels are long. I propose that all vowels of the B-set are Lax, phonologically.

The second ingredient of the analysis consists of the claim that in the domain of continuants laryngeal contrast is phonologically represented in terms of length; voiceless continuants are geminates, and voiced continuants are singletons. Being geminates, voiceless continuants have to occupy two positions in the prosody: the onset of an unstressed syllable and the coda of a stressed syllable.

The third ingredient of my analysis consists of the constraints which impose severe limitations on the distribution of the feature Lax. As in Dutch, a closed syllable requires its vowel to be Lax. Furthermore, a Lax vowel requires its syllable to be closed. Within this framework the relation between the two sets of vowel and the voicing quality of the postvocalic continuant can be explained along the following lines. The vowels of the A-set are

either tense or they are [E:] and [O:], which are long vowels. Why can these vowels not be followed by a voiceless continuant? Phonologically, a voiceless continuant is a geminate. It therefore occupies two positions, one of which is the coda. However, if a syllable has a coda, then the vowel must be Lax. This explains why the tense vowels of the A-set cannot be followed by a voiceless continuant. Why can the two Lax vowels of the A-set not be followed by a voiceless continuant? For the simple reason that these two vowels are long, and word internal long vowels cannot be located in a closed syllable in Frisian. Why can the vowels of the B-set not be followed by a voiced continuant? Because a vowel of the B-set is a Lax vowel, and a Lax vowel must be located in a closed syllable. The following consonant must therefore be lengthened, so that it can close the preceding syllable. However, if it is a geminate, then it is voiceless by definition.

Attitudes towards Spoken Frisian in the Netherlands and Beyond

Nanna Hilton and Charlotte Gooskens, Frisian Department/Scandinavian Department,
University of Groningen

This paper presents the results from an ongoing investigation into language attitudes towards different European language varieties. The project is unique in that it employs a matched guise methodology with recordings of 5 different bilingual speakers. In a listening test, 10 recordings of bilinguals reading the same text twice, in Dutch and Frisian, Dutch and German, Dutch and Finnish, Danish and Swedish and Danish and Norwegian, are presented to groups of listeners. This paper focuses particularly on attitudes that were elicited in different locations towards speech recorded by the Dutch Frisian bilingual.

Listeners groups in The Netherlands, Germany and China listened to recordings from the Dutch Frisian bilingual (along with the other 8 recordings described above) unaware of the fact that the recordings were made by the same speaker. The listeners were secondary school pupils in their last year or first year university students. While listening, the listeners were asked to fill in a form and rate the variety and speaker they heard on 7 different semantic differential scales. They could also comment upon the recording or the speaker in a separate section if they wished. The semantic scales that were presented to listeners concerning the speaker were on the characteristic-scales a) old-fashioned - modern, b) stupid - clever, c) unattractive - attractive, d) strange - normal, e) unfriendly - friendly, f) poor - rich. The semantic scale that the listeners were asked to complete about the language they were listening to was on the characteristic-scale g) beautiful - ugly. Every scale had 5 steps.

The results show that Chinese listeners, who are unfamiliar with both Dutch and Frisian, give more positive ratings when listening to the bilingual speaking Frisian than when the bilingual is speaking Dutch. The Chinese listeners do not find Frisian significantly more beautiful than Dutch when asked directly, however. This means that Frisian elicits more positive attitudes in Chinese listeners than Dutch does.

In the German test subjects, there are no significant differences in the attitudes elicited towards the Frisian and Dutch versions of the recordings. Interestingly, a number of German pupils believe Frisian is a variety of Netherlandic or, often, Belgian Dutch.

In the Dutch sample of students at the University of Groningen, the bilingual Dutch Frisian speaker is rated significantly more positively when speaking Dutch than when speaking Frisian on every characteristic scale. The speaker's Dutch recording is also rated the highest of all the Dutch recordings available in the test, indicating that a Frisian *accent* in Dutch

might be viewed as highly attractive, whilst Frisian itself is viewed as less attractive than the mother tongue to Dutch ears.

'gâns' as kwantifisearjend ilemint yn it Frysk

Jarich Hoekstra, Nordisches Institut, Fach Friesische Philologie, Christian-Albrechts-Universität, Kiel

It Frysk hat in nijsgjirrich kwantifiseardersysteem. De hege graad-kwantifisearder *folle* is negatyf polêr (*Der wiene *(net) folle minsken op 'e begraffenis*), de lege graad-kwantifisearder *min* kin mar allinnich nei *te* brûkt wurde (*Der wiene *(te) min minsken op 'e begraffenis*). Faaks makket it Frysk krekt dêrom frijwat gebrûk fan kwantifisearjende haadwurdkloften lykas *in soad* en *in bytsje*. Opfallend oan dy haadwurdkloften is wer dat it relative kwantifisearders binne (oars as bygelyks Hollânsk *een boel* en *een beetje*). Ferlykje *Der wiene mar in bytsje minsken op 'e begraffenis* en *It is alderrarst, hoe'n soad minsken oft der op 'e begraffenis wiene*.

Oer it Fryske kwantifiseardersysteem is al it ien en oar skreaun, mar in folslein oersjuch oer de syngroane struktuer en de diagroane ûntjouwing derfan ha wy noch lang net. Dêrta moatte ek noch oare ileminten yn it systeem better ûndersocht. Yn myn lêzing wol ik ien dêrfan op it aljemint bringe, nammentlik *gâns*. It wurd *gâns* hat yn it Frysk in ûntjouwing trochmakke dy't men by syn wjergaders yn 'e oare Germaanske talen net fynt: it kin as hege graad-kwantifisearder brûkt wurde en betsjut dan safolle as 'frijwat, in soad' (*Der wiene gâns minsken op 'e begraffenis*). Yn 'e lêzing besprek ik it gebrûk, de ûntjouwing en de syntaktyske status fan *gâns* yn it Frysk.

Van *andern* tot *wirch* – etymologyske opmerkingen bij het Oudfries handwoordenboek

Guus Kroonen, Universiteit Leiden

Met de komst van het *Altfriesisches Handwörterbuch* van Hofmann en Popkema (Heidelberg, 2008) is de toegankelijkheid van het Oudfries taalgoed sterk verbeterd; de vormenrijkdom wordt uitvoerig weergegeven en daarnaast treffen we ook nieuw materiaal aan. Beide zaken geven aanleiding tot nieuwe etymologische inzichten en zijn als zodanig van belang voor de geschiedenis van zowel het Fries als de andere Germaanse talen. In mijn lezing zal ik dit aan de hand van een aantal voorbeelden proberen toe te lichten.

Entlehnung von Zahlwörtern im Friesischen

Stefan Meckel, Nordisches Institut, Fach Friesische Philologie, Christian-Albrechts-Universität, Kiel

In dem Vortrag soll der Frage nachgegangen werden, welche Zahlwörter im Friesischen entlehnt worden sind und inwiefern für diese Entlehnung eine Erklärung gefunden werden kann. Neben den vier inselnordfriesischen Mundarten (Sylt, Föhr, Amrum, Helgoland) und den drei festlandnordfriesischen Mundarten (Böking-, Wieding-, Nordergoesharde) sollen auch das West- und Ostfriesische mit in die Betrachtungen einbezogen werden. Es wird sich herausstellen, dass eine Reihe von Zahlwörtern bzw. Elemente daraus aus dem Mittelniederdeutschen entlehnt sind.

Ein Blick in die Literatur verrät, dass das Phänomen der Entlehnung von Zahlwörtern bereits behandelt wurde, u.a. von Yaron Matras, der in seinem Aufsatz "The borrowability of structural categories" ein Modell aufstellt, das vorgestellt und auf das Friesische angewendet werden soll.

Besonders auffällig ist die Tatsache, dass in fast allen friesischen Mundarten die Entsprechungen von "sieben" Lehnwörter sind – die Sieben ist das einzige einstellige Zahlwort, das aus dem Mittelniederdeutschen stammt. Daraus ergibt sich die Frage: Warum ist das so?

Conversie in het Fries

Anne Merkuur, Universiteit van Amsterdam

In deze lezing doen we verslag van een vergelijkend taalonderzoek naar het Fries en het Nederlands waarbij het morfologische proces van conversie centraal staat. In het Engels is conversie in hoge mate productief (zie bijv. Clark en Clark 1979), terwijl het Duits veel moeizamer fonologisch identieke nomen-verbum paren toestaat (zie bijv. Neef 1999). Het Nederlands (en het Fries) nemen wat dat betreft een tussenpositie in. In ons onderzoek hebben we gekeken of conversie zich in het Fries dan ook net zo gedraagt als in het Nederlands. Uit de door ons onderzochte Friese conversie-data blijkt dat bepaalde nomen-verbum paren ontbreken. Ook in het Nederlands blijkt dit het geval te zijn. Don (1993) verklaart de richting van afleiding in een conversiepaar vanuit de eigenschappen van het afgeleide element. Dat leidt tot de voorspelling dat een bepaald type conversie-paren inderdaad ontbreekt. Het proces van conversie gedraagt zich op het eerste gezicht in het Fries dus net zo als in het Nederlands. Een complicerende factor is echter dat het Fries twee infinitivale uitgangen kent: *-e* en *-je*, waarbij standaard aangenomen wordt dat *-je* de ongemarkeerde variant is. Deze aanname blijkt verschillende implicaties te hebben. Of de theorie van Don (1993) wordt ontkracht door de data, of er zou naar aanleiding van deze uitkomst opnieuw naar de grens van gemarkeerdheid gekeken moeten worden.

Literatuur

Clark, Eve V. and Herb H. Clark (1979) 'When Nouns Surface as Verbs', *Language* 55, 767-811.

Don, Jan (1993) *Morphological conversion*. Led, Utrecht.

Neef, Martin (1999) 'A declarative approach to conversion into verbs in German', *Yearbook of Morphology* 1998, 199-224.

Modifying the Hearer - The nature of the left periphery of main clauses in Frisian and Dutch

Gertjan Postma, Meertens Instituut-KNAW, Amsterdam

Two influential proposals have been formulated on the structure of the left-periphery in strict V2-languages such as German and Dutch. Den Besten 1977[1983] locates the moved finite verb in a uniform position, C. In direct sentences, the subject moves to the first position, while in inversion structures some other constituent moves to it, leaving the subject below C.

- (1) a Jan loopt Jan op straat loopt (direct context)
 John walks on street
- b Dan loopt Jan op straat loopt (inversion context)
 Then walks John on street

Inspired by the structure adopted for English, Zwart assumes a different position of the verb in direct and inversion contexts. The two structures are represented in (2).

- (2) a [IP Jan loopt op straat t] (V2 in IP)
 b [CP Dan loopt [IP Jan t op straat t]] (V2 in CP)

As yet, there has been no consensus which proposal is the correct one. Den Besten (p.c.) suggests that the two proposals may be notational variants of one another: by not only considering the *position* of the landing site but also its *properties* (A vs A-bar), the two proposals may be unified: a specCP that maintains an agreement relation with ϕ -features with the verbal head in C as in (1a) might be indistinguishable from specIP: it might acquire A-properties.

In this talk we will argue that Den Besten en Zwart do not provide two competing theories of V2 languages, but are two theories that describe *distinct types* of V2 languages with different observable consequences. The basic ingredient is already present in Zwart's argumentation for (2). Dutch and its dialects show distinct spellouts (in 2nd and 1st person contexts only) when the verb is in I as in (2a), or in C as in (2b). If different, the spell-out of agreement in C is always identical to the one in complementizer agreement, illustrated in (3).

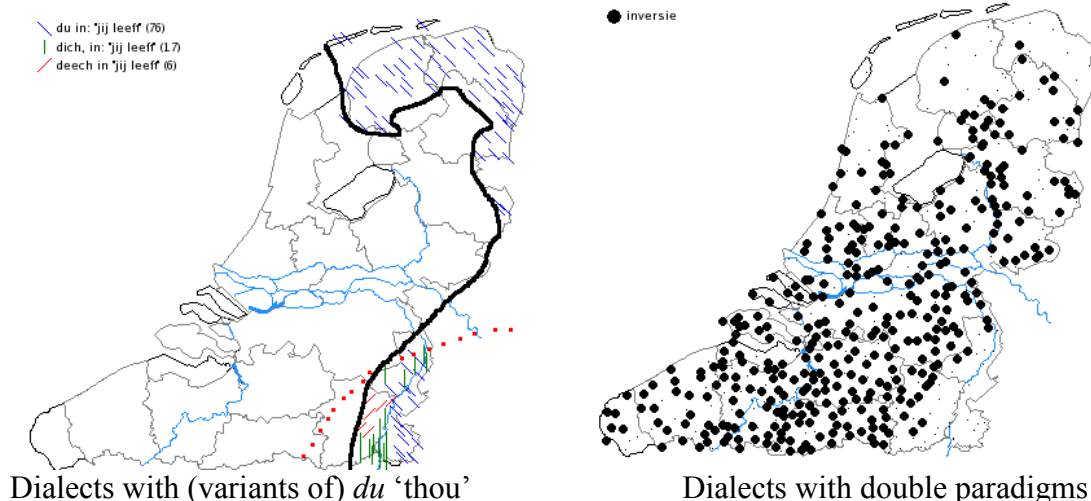
- (3) a wi speul-t (Dedemsvaarts)
 we play-AGR_I
- b dan speul-e wi
 then play-AGR_C we
- c. datt-e wi speul-t
 that-AGR_C we play-AGR_I

Position-dependent spellout is Zwart's major morphosyntactic argument in favor of (2).

The crucial step is now to observe that Den Besten's theory constitutes a mirror image in pronouns, for it is the *subject* that has two available positions in (1) (specCP or specIP), but a single position according to (2), namely always specIP. So, Den Besten can express more easily the position-dependent pronoun spellout as is observed in some dialects but not in others. Essentially, when we take a dialect such as Frisian or Limburgian with no positional verbal spellout, we observe position-dependent spellout in pronouns, e.g. the 2nd person pronoun *do* in direct contexts versus *-ou/ø* in inversion contexts in Frisian, see (4). Limburgian shows similar effect, see (5).

- (4) a {do/*o/*ø} giest der hinne (Frisian)
 b dan giest {ø/-o} der hinne
- (5) a du⁻ löps drèèr⁻ (Limburgian, Maasbrachts)
 b den⁻ {löps-e/ löps dich/*du⁻} drèèr⁻

Significantly, if a dialect have a position-dependent spell-out in 1st/2nd person pronouns, it does not have positional verbal spellout and vice versa. This indicates that Frisian and Limburgian can more readily be described by Den Besten’s theory while standard Dutch with position-dependent verbs (in 1st/2nd person contexts) and no position-dependent 1st/2nd person pronouns by Zwart’s theory. Further evidence for the fundamental distinction between Den Besten-dialects and Zwart-dialects can be extracted from a newly observed correlation (taken from the GTRP and SAND-databases) between the presence of a unitary subject position and the loss of *du* ‘thou’ in favor of *jij* ‘you’ in the history of Dutch.

Only those dialects which have developed double verbal spell-out (and hence a unitary subject-position in specIP) lost the pronoun *du*, which was the typical specCP spellout. The correlation is significant ($p < 0.000001$). We will show that reanalysis with a bilingual stage can explain that a transition of a Den Besten-dialect to a Zwart-dialect necessarily loses *du* ‘thou’. In the remainder of the talk, the following connected questions are addressed: why are double paradigms never observed with 3rd person pronouns? Why do dialects with double paradigms nevertheless show position dependent 3rd person spellout? Apparently, even Dutch 3rd person clauses should be analyzable according to (1). This can be extended. We show that the distinction between the two structures in (1) and (2) only show up with subjects with the 2nd person feature, such as 2sg, 2 pl. The apparent counterexamples with 1pl concern inclusive readings, i.e. 1pl = 1+2.

(6)	a	dan gaan we naar huis	neutral 1p plural reading
		then go.AGR ₁ to home	
	b	dan gane we naar huis	inclusive reading
		then go.AGR ₂ to home	

Hence only clauses with subjects that contain the addressee have Zwart’s structure. The question, therefore, arises what is special to the 2nd person, which makes it interact with C and forces the 2nd person agreement (i.e. subject + second person verb) out of CP in the case of Dutch but allows it for Frisian and Limburgian. We will argue that 2nd person, or rather the feature *A*(ddressee) is different from 3rd and 1st person in that it is interpretable on the head

rather than on the pronominal argument. *A* is interpretable, but unvalued in C (in the sense of Pesetsky & Torrego 2004), while it is uninterpretable but valued on the pronoun. *A* is therefore similar to T and WH and is a kind of clause typing. We will argue that 2nd person agreement is excluded from CP unless the pronoun have operator properties. We assume that *du/thou* are composed of an operator part and a pronominal part. Not accidentally, *du/thou* share the d/th-onset typical with deictic operators. *iA* on C suggests that a main clause is a modifier to a head that represent the addressee.

References

- Barbiers, S. *et al.* (2005). *SAND - Syntactic Atlas of the Dutch Dialects*. AUP : Amsterdam.
- Besten, H. den (1983). 'On the Interaction of Root Transformations and Lexical Deletive Rules.' in Werner Abraham (ed.) *On the Formal Syntax of the Westgermania*. Papers from the "3rd Groningen Grammar Talks", Groningen, January 1981 (Linguistik Aktuell; 3). Benjamins: Amsterdam/ Philadelphia, 47-131.
- GTRP - Goeman, Taeldeman, Van Reenen-Project. Digital dialect database, www.meertens.nl/mand. Meertens Instituut, Amsterdam.
- Zwart, J.W. (1993). *Dutch Syntax: A Minimalist Approach*. PhD dissertation Rijksuniversiteit Groningen.

Treflike trefwurden

Bouke Slofstra, taalkundige, Grins.

De Fryske bibleteektsjinst hat koartlyn besletten om foar de klanten in opsyksysteem mei Frysktalige trefwurden te meitsjen (njonken de Nederlânske trefwurden dy't al yn gebrûk wiene). De sprekker fan dit praatsje hat yn dit projekt behelle west. Dat gehiel fan Fryske trefwurden is op 'semy-automatyske' wize ta stân brocht. It meitsjen fan sa'n wurdlist is, taalkundich besjoen, net sa'n ôfgrypslik djipdollende ûndernimming. Oan 'e oare kant jout dit projekt ús de gelegenheid om de Fryske wurdskat en wurdsemantyk op in oare wize te besjen as oars, krekt *omdat* it om sa'n praktysk projekt giet. Hjir en dêr dûke der nijsgjirrige fragen en ferskynsels op.

De fersteanberens fan it Frysk foar Nederlânske dialektpraters

Truus de Vries, Masterstudint Frysk, Grins

As jo Frysk prate, krije jo sa no en dan de fraach: "Wat zegt u?" Mar hoe sit it no krekt mei de fersteanberens fan it Frysk? Renee van Bezooijen en Rob van den Berg ha yn 1999 ûndersyk dien nei de fraach hoe goed oft it Frysk te ferstean is foar praters fan it Nederlânsk, yn ferliking mei dialekten yn Nederlân. Foar dit ûndersyk is de fraach justjes omkeard: *Hoe goed is it Frysk te ferstean foar dialektpraters yn Nederlân?* Fia Hyvesgroepen binne de sprekkers fan ferskate Nederlânske dialekten benadere om harren kennis fan it Frysk te testen. Se krigen op in webside tritich Fryske wurden te hearren en moasten dêr de Nederlânske oersetting fan jaan. Der wienen twa hypotezen opsteld. Alderearst waard ferwachte dat de dialektpraters dy't tichtby Fryslân wenje it better dwaan soenen as dyjingen dy't fierder fuort wenje, omdat de kâns op taalkontakt by de earste groep grutter is as by de twadde. De twadde hypoteze wie dat de minsken út Grins en Noard-Hollân it Frysk better ferstean soenen as de minsken út oare

streken, om't yn dy beide provinsjes noch in Frysk substraat te finen is. De oprop op Hyves hat in moaie dataset fan yn totaal 227 respondinten oplevere. Dy respondinten wienen ferdield oer yn totaal tsien dialekten. De totale fersteanberens fan it Frysk wie sa'n tritich prosint. De Grinzers en Limburgers bliken it Frysk it bêste te ferstean, al gau folge troch de Drinten en Noard-Brabanners. De Noard-Hollanners dienen it just it minst goed. Dêrmei koenen de beide hypotezen net (folslein) oannommen wurde. By de Noard-Hollanners kin in negative taalassosjaasje meispile hawwe en by de sprekkers fan it Noard-Brabânsk en Limburchsk kin it feit dat it mar om lytse groep gie (resp. N=7 en N=10) in lytse fertekening fan de resultaten jûn hawwe. It is nijsgjirrich dat guon minsken, as se de Fryske wurden net begriepen, nei it Ingelsk griepen. Dat kin komme trochdat it de primêre frjemde taal is, mar faaks ek troch it byld dat it Frysk op it Ingelsk liket. Dêr soe fierder ûndersyk nei dien wurde moatte.

Oktober Kennismaand

Dialectrenaissance, tien jaar later

Marc van Oostendorp, Meertens Instituut-KNAW, Amsterdam en Universiteit Leiden

Tien jaar geleden begon aan het Meertens Instituut een onderzoeksprogramma onder de titel "Dialectrenaissance". Dit programma was gebaseerd op de observatie dat de streektaal zich in Nederland op allerlei gebieden aan het manifesteren was waar het eerder niet of nauwelijks was gebruikt. Er waren enkele in heel Nederland populaire popgroepen die in een streektaal zongen (of dat nu Fries was of een 'dialect van het Nederlands': Twarres, Skik, Rowwen Heze), er werden bijbelvertalingen gemaakt en kerkdiensten gehouden in het dialect, en er werden boeken in geschreven.

Inmiddels zijn we tien jaar verder – tijd voor een overzicht van de ontwikkelingen in de afgelopen tien jaar. Sommige daarvan waren voor ons onverwacht. Zo leek het er tien jaar geleden op dat de dialectrenaissance aan Vlaanderen voorbij zou gaan, en we verklaarden dit door de verschillende rollen die standaardtaal en dialect in de Nederlandse en de Vlaamse contemporaine samenleving hebben. Deze verklaring is inmiddels achterhaald, doordat er ook in Vlaanderen tekenen zijn van een dialectrenaissance, bijvoorbeeld in de muziek (met zangers als Flip Kowlier).

Verder kunnen we observeren dat in het afgelopen decennium de aandacht voor de streektaal in ieder geval in Nederland vrijwel overal geïnstitutionaliseerd is, onder andere door de aanstelling van zogenoemde streektaalfunctionarissen, die zich met geld van het provinciebestuur inzetten voor de eigen streektaal en cultuur. Tegelijkertijd kunnen we observeren dat de Dialectrenaissance een weinig systematisch karakter heeft. Er zijn geen grote instituties: soms is er ineens een populair tv-programma in een dialect, maar hier wordt geen gevolg aan gegeven.

Hoe herzien we in het licht van deze ontwikkelingen nu ons begrip van de Dialectrenaissance? Welke rol spelen ontwikkelingen als de globalisering en de eenwording van Europa; het debat rondom immigrantenculturen; en de ontwikkeling van moderne technologie als het internet in dit alles?

Fariaasje en feroaring

Arjen Versloot, Fryske Akademy-KNAW, Ljouwert/Leeuwarden en Universiteit van Amsterdam

Yn taal komt, lykas yn hast alle fenomenen dy't mei minsken of natuer te krijen hawwe, fariaasje foar. En de Fryske taal foarmet dêr net in útsûndering op. En der is wer fariaasje yn 'e fariaasje. Guon farianten komme ieuwen nêstinoar foar, wylst dat by oaren in tydlike saak is en de nije fariant de âlde gau-eflich út it stee wrot. De measte fariaasje yn taal liket fan de twadde soarte te wêzen. Oan de hân fan ferskynsels út it Frysk fan no en eartiids sille yn kaarten en grafiken guon nijsgjirrige foarbylden fan fariaasje jûn wurde. Mei help fan kompjûtersimulaasjes wurdt sjen litten, hoe't it ûntstean fan fariaasje en de ûntjouwing dêrfan begrepen wurde kinne.